

Doc. dr Bećir Šabotić

Crnogorska sportska akademija

NEKI ASPEKTI NASILJA U SPORTU

Danas smo veoma često suočeni sa pojavom nasilja na sportiskim terenima i borilištima te iz tog razloga postoje zahtjevi da se ona proučava sa socijološkog aspekta. Ovaj problem nije lične prirode nego i šire društvene zajednice.

Izgrađeni stavovi da sport služi čovjeku u većini slučajeva ima za cilj povećanja socijalnog aspekta što znači zblizavanje sa ljudima, međutim takvi stavovi su ostali samo na papiru. Onog dana kada je profesionalizam preuzeo dominaciju u sportu, tada se sve to okrenulo u suprotnom smjeru jer je rezultat prevashodan u realizaciji planiranog profesionalizma. Idući ka tom cilju, treneri najčešće autokratski nastrojeni, primoravaju sportistu na slijepo izvršavanje zadataka oduzimajući mu pri tome mogućnost za slobodno izražavanje svoje individualnosti. Oko igrača, sportista počinje da se formira sportska birokratija sposobna da vodi i menadžerske poslove. Da bi sručni rad bio na visini, razvija se klubska demokratija (od tehničkog rukovodioca do fizioterapeuta, lekara, psihologa...).

Sama utrka kako komercijalizaciji i profesionalizaciji sporta dovela je do toga da on postane veoma unosan posao u kojem se može dobro zaraditi. To je uslovalo da se sve više udaljimo od stvarnih vrijednosti sporta; za uzvrat, dobili smo sportska takmičenja koja se sve više odlikuju nasiljem i brutalnošću.

Kada bi se odlučili da proučimo nasilje u sportu moramo poći od nekih pokazatelja koji nas na vode na ovaj problem:

1. Agresivnost i nasilničko ponašanje sportista javlja se ne samo u vrhunskom sportu, već isto tako i u "amaterskim" ligama, pa i u najnižim stepenima takmičenja.

U cijelom svijetu, pa i kod nas, sportsko nadmetanje se sve više definiše brutalnošću. Pravila ponašanja se zanemaruju što prouzrokuje sve izrazitije nasilničko ponašanje. Ovakav primjer možemo najčešće naći u fudbalskim susretima gdje bi se mogla napraviti veoma široka lista kad bi smo nabrajali primjere agresivnog ponašanja igrača na fudbalskim terenima. Mogu se navesti veoma drastični primjeri kao što su veliki broj žutih i crvenih kartona i veoma čestih incidentnih situacija koje se završavaju sa tučom, gdje ima često velikih fizičkih povreda. Takvih primjera ima puno te bi to moglo da bude predmet jedne studije. Agresivna ponašanja su takve prirode da je teško sačiniti nekakvu sistematizaciju ovih pojava. S jedne strane registrujemo sukobe jednog tima prema igračima drugog; s druge strane, srećemo se sa istim takvim ponašanjem gledalaca prema sportistima i obrnuto.

Dužina i intenziteta treninga se svakog dana povećavaju, time i opterećenje organizma postaje sve veće i prelazi optimalne granice.

Surovo ponašanje prema sportistima je sve intenzivnija te je i to jedan od izrazitih vidova nasilja u sportu koji se oslikavaju kroz duže trajanje treninga. Veoma često smo svjedoci da ovi napori prelaze i fiziološke granice. Mnogi sportisti i sami podnose

ovakve torture kako bi očuvali mjesto u prvoj postavi jer od toga im mnogo zavisi koliko će novca dobiti. Kod slučaja najboljeg sportiste, veoma se često povrede veštački liječe. Često se stiče utisak da su pojedini sportisti permanentno bolesni. Začudjuće je i to što se pojedini ljudi iz uprave kluba pa čak i lekari, i sami ponijeti trkom za pobjedom, često gube iz vida da preterani napori sportista mogu ostaviti trajne negativne posledice.

„Najveći presjedan u sportu čine treneri pa se često za njih kaže da trener ne može biti ništa drugo već ’’gonič robova’’. Stavljen u procjepu između uprave kluba (od kojeg mu zavisi egzistencija), potreba za afirmacijom(koju može otvoriti jedino rezultatom) i potrebe igrača kao ljudi, trener se po pravilu opredjeljuje za egzistencijalno-afirmativne razloge...i tada postaje sasvim „moralnim“ i „sportskim“ dovesti igrača sa temperaturom od 39,5 C na utakmicu da bi “pomogao“ drugovima;postaje sportski terači igrača s povrijeđenom nogom da stisne zube i da trči, skače bez obzira na posledice. A to jedino može da uradi trener sa igračima a ne čovjek sa ljudima.“¹

Manipulisanje organizmom sportiste se još uvijek može potvrditi doping-kontrolom.

Doping-afere širom svijeta dokazuju brutalno nasilje prema sportistima koje nije zaobišlo ni naše prostore. Postoji veliki broj sredstava koja se daju sportistima da bi „poboljšali“ svoje sposobnosti i izdržali trening režima. Sve se to opravdava za radi postizanja nekakvog sportskog rezultata. Pa nije rijedak slučaj da mnogi sportisti poslije završene karijere ostaju s teškim posledicama. Sva ova pitanja su vezana za probleme sportske medicine. Naš je zadatak bio da dokažemo na opasnost manipulisanja životom sportista putem doping sredstava.

Trening i takmičenje počeli su da obuhvataju djecu predškolskog uzrasta.

Jedan od simptoma nasilja u sportu jeste vezan sa treninzima i takmičenjima djece predškolskog uzrasta. U stručnim krugovima to je pitanje poznato pod imenom:“rana sportska specijalizacija”. Često u nekim zeljamama(onim kojima je stalo do afirmacije kroz postizanje vrhunskih rezultata) djeca već od svoje četvrte godine počinju sa treninzima kako bi bili kandidati za svjetska i olimpijska takmičenja. U ime nekakvog sportskog prestiža, djeca se posmatraju i kao biološki materijal iz koga treba da proiziđe svjetski reorder. U svijetlu ovog problema, često se navodi stav jednog trenera, koji je na pitanje zašto njegove plivačice imaju tako dubok glas, odgovorio da one nisu došle da pjevaju već da plivaju.

Dok se u cijelom svijetu vodi borba za skraćivanje radnog vremena, dotle se u vrhunskom sportu radi s maldim i preko 50 časova nedeljno! Evo kako je izgledao jedan radni dan jednog košarkaškog juniora:

„Kada sam u svojoj 15. godini prvi put došao na pripreme juniorske reprezentacije, morali smo da treniramo u toku dana-tri puta. Rano ujutru imali smo trcanje na 8

¹ Simonović, Lj.: Pobuna robota, “Zapis”, Beograd 1981, str 32.

km, sa promjenljivim tempom. Prije i poslije toga slijedila je gimnastika. Onda doručak. Poslije doručka-teretana. Osnovni princip rada bio je ko može više! Nije bilo nikakvih mjerila, nikakvih metodskih uputstava da bi se znalo šta je potrebno raditi, koliko, na koji način. Nije se, ustvari, znalo da li nam sve te vježbe, sve to maltretiranje više koristi ili odmaže. Negdje do podne to rvanje s teretom bilo bi okončano. Poslije togaručak, obavezno odmaranje, pa poslijepodnevni trening. Na njemu se radilo, uglavnom na taktici. Ovakav ritam treninga imali smo mjesecima, s tim što smo povremeno imali utakmice ili po koju pauzu. Cio sistem rada zasnivao se na tome što su naši treneri čuli “da Rusi tako treniraju”.¹

Sportski rekviziti i sprave sve se više usavršavaju na račun zdravlja sportista

Kada se govori o simptomima koji nas na vode na razmišljanje o opasnostima u sportu, jedan je svakako vrlo značajan: to je trka usavršavanju sportsih rekvizita i opreme.

Uzmimo samo trke „Formule1“! Kakvim se sve opasnostima izlaže vozač takvih grdosija koje su i na prvi pogled, tako konstruisane da prijete vozaču? Ili, konstrukcija sanki za bob takmicenja! Skoro je nemoguće pratiti brzinu ovih vozila, a staza prijeti da svakog trenutka ugrozi život takmičara. U kakvoj su tek opasnosti takmičari u spustu na skijaškim takmičenjima!

O tome neka oni sami nešto kažu:

„Izadješ iz startne rupe sam, s drvećem i brdima. Znaš da su oko tebe hiljade gledalaca, ali si svjestan da ti ta gomila ne može pomoći u opasnosti ili da ti mnogi žele nesreću a ti si poput gladijatora sam u areni. Strah se izmjenjuje sa osamljenošću ali ti misli moraju biti vezane za pistu na kojoj se i slabo vidi od konfizne svjetlosti.“²

Poznati as alpskog smučanja, Karl Schranz po završenom spustu kada je pobijedio rekao je: “Uspio sam preživjeti”.

Na toj pisti za spust od 89 takmičara, 50 je stiglo na cilj. John Semmelink je na tom takmičenju poginuo, a kaciga mu je ličila na polupano jaje. Te iste godine (1959) poginuo je i Toni Mark, a jednom takmičaru amputirane su obe noge.³

Psihološka priprema profesionalnih sportista.

Kao što je poznato psihološka priprema igra značajnu ulogu u trenažnom procesu sportista. Međutim, psihološka priprema profesionalaca bitno se razlikuje od normalne. Kod sportista koji na pobjedu idu po svaku cijenu psihološka priprema ide ka tome da kod tih ljudi stvori uslove za bezosjećajnu, hladnokrvnu borbu do potpunog uništenja protivnika. Često, tu pripremu vode sami treneri a, što je još gore, i sportski psiholozi gdje se psihološkim dopingom odstranjuje osjećanje straha da bi se do maksi-

¹ Simonović, Lj.: Pobuna robota, “Zapis”, Beograd 1981, str 36.

² Yu-ski magazin, 1982/83, str 52.

³ Ibidem.

muma ispoljila bezkrupuloznost u odnosu na protivnika. Kada se sva ta sredsta primijene onda, umjesto kreativne igre, sportisti ispoljavaju nekontrolisanu energiju da bi ostvarili postavljeni cilj.

Na žalost, i u našoj sportsoj praksi imamo primjere”psihološke”pripreme koji sami za sebe govore:

„Potrebno je, ustvari, stvoriti psihozu pred utakmicu, mobilisati igrače da „žive za utakmicu”, da bi na njoj“ginuli do kraja”. Treba ih dovesti u neku vrstu transa, odvojiti ih od svakodnevnice, i dovesti ih u stanje grča... ako situacija na tabeli ne obećava ništa dobro, onda se na pobjedu ide po svaku cijenu“. Kada je u pitanju opstanak lige, onda „nema ni za koga pardona”. “Mada ti je rođeni burazer, imaš sve zube da mu izbiješ”! “Zapamtite momci: u životu možete biti sa njima prijatelji-na terenu ste neprijatelji! Danas moramo da dobijemo! Ovo je, bre, naš hljeb ljudi! Zato morate da ginetel... (Završna scena) ”Ruke ovamo” (hvataju se svi za ruke praveći krug) ”tri puta ura!” (svi) ”uraaa, uraa, uraa...!”¹

Sportski stadioni su, na žalost, postali stjecište i onih ljudi koji, koristeći specifične uslove i ambijent, istupaju često sa lokalističkim, nacionalističkim pa i šovinističkim parolama. Tako smo svedoci da sportska borilišta postaju poprište iza neprijateljska djelovanja. Nasilnička i brutalna ponašanja se tolerišu. Za takva ili slična ponašanja na ulici počinioci se drastično kažnjavaju.

Sportski stadioni su, na žalost, postali stjecište i onih ljudi koji, koristeći specifične uslove i ambijent, istupaju često sa lokalističkim, nacionalističkim pa i šovinističkim parolama. Tako smo svedoci da sportska borilišta postaju poprište i za neprijateljska djelovanja. Nasilnička i brutalna ponašanja se tolerišu. Za takva ili slična ponašanja na ulici počinioci se drastično kažnjavaju. Na stadionima-za nezakonita ponašanja niko nikom ne odgovara. Tako sportska borilišta postaju pogodno tle, zaklon, kulisa, iza kojih često djeluje neprijatelj sa različitim tendencijama.

S druge strane vrhunski sport u kome su akteri opterećeni imperativom pobjede po svaku cijenu, sve više ističe problem otuđenosti, što je karakteristično za građansko društvo i to ne samo u sferi ekonomije već, isto tako, i u socijalnom i političkom životu.

Fizička kultura u današnjici kao i sport imaju specifičnosti koje proizilaze iz samog društvenog uređenja.

U demokratskom društvu fizička kultura mora biti slobodna i humana.

Na taj način došli bi smo do humanijih odnosa u sportu, odnosa u kojima čovjek nebi bio opterećen imeprativom pobjede po svaku cijenu, do sporta bez nasilja i brutalnosti.

ZAKLJUČAK

Surovo ponašanje prema sportistima je sve intenzivnija te je i to jedan od izrazitih vidova nasilja u sportu koji se oslikavaju kroz duže trajanje treninga. Veoma često smo svjedoci da ovi naponi prelaze i fiziološke granice. Doping-afere širom svijeta dokazuju brutalno nasilje prema sportistima koje nije zaobišlo ni naše prostore. Jedan od

¹ Simonović, Lj.: Pobuna robota, “Zapis”, Beograd 1981, str 39. i 40.

simptoma nasilja u sportu jeste vezan sa treninzima i takmičenjima djece predškolskog uzrasta.

Sportski stadioni su, na žalost, postali stječište i onih ljudi koji, koristeći specifične uslove i ambijent, istupaju često sa lokalističkim, nacionalističkim pa i šovinističkim parolama.

U demokratskom društvu fizička kultura mora biti slobodna i humana. Na taj način došli bi smo do humanijih odnosa u sportu, odnosa u kojima čovjek nebi bio opterećen imeprativom pobjede po svaku cijenu, do sporta bez nasilja i brutalnosti.

LITERATURA :

1. Božović, R: Metamorfoza igre, Kultura i društvo, Bgd., 1972.
2. Bakić, S: Sociologija sporta, Sociološki pregled Bgd 1972.
3. Đuričić, I.: Zamor, premor i odmor, Rad, Bgd., 1972.
4. Petrović K: Sociologija fizičke kulture (skripta), Ljubljana, 197.
5. Simbobovič, Lj.: Pobuna robota, Zapis, Bgd., 1981.
6. YU-ski magazin, 1982/83. god.

SOME ASPECTS OF VIOLENCE IN SPORT

Today we are very often faced with the appearance of the violence in sport field and fighting places and for that reason there are some demands that it can be studied from a social aspect. This is not only a problem of a personal nature but also a problem of a wider social community.

There are some firm attitudes that sport serves the man in many cases and it has a goal to increase the social aspect that means coming close to the people. However, attitudes like that have remained only in paper. The day that the professionalism has taken the domination in sport, everything went around in the opposite direction because the result is important in realization of planned professionalism. Going to that goal, trainers who are often autocratic, compel the sportsman on doing the task no matter what, taking him the possibility to freely express his individuality. The sport bureaucracy is being formed around the player, sportsman, who is than capable to manage even the managerial stuff.

The even chase between the sport commercialization and professionalism has brought to that that it becomes very profitable job in which you can earn a lot. That is why we are more and more distanced from the real value of the sport. In return, we got sport competitions which are more presented with violence and brutality. The rules of behavior are being neglected which causes more violent behavior.

Cruel behavior towards the athletes is more intensive and so it is one of the most shown sights of violence in sport which are shown through the training duration. We are often the witnesses that all the efforts overlook even the physiological bounds. Doping consumption has shown the brutal violence towards the athletes which hasn't missed our country. One of the symptoms of violence in sport is connected with the trainings and competitions of the little children.

Sport stadiums have, unfortunately, become the place of those people who, using the conditions and ambient, often go with local, national and even chauvinistic slogans.

In democratic society physical education must be free and human. Doing that we would come to the more human relationships in sport, relationships in which the man wouldn't be burdened of the victory imperative in any case, to sport without the violence and brutality.

Key words: sport, brutality, violence, competitions, humanity...

“Vijesti”, 26. februar 2010.

RONIOCI SA
STUDENTIMA
U NIKŠIĆU

Region na testu

Nikšić – Profesionalni ronoci, pripadnici vojno-policijskih jedinica i nacionalnih centara za humanitarno deminiranje iz BiH, Albanije, Hrvatske i Crne Gore, koji su na obuci u regionalnom ronilačkom centru u Bijeloj, bili su gosti nikšićkog Fakulteta za sport gdje su imali predavanja i provjeru psihofizičkih sposobnosti. „Polaznici će dobiti potrebna znanja i provjeriti psihofizičke sposobnosti, jer je ovo jedini fakultet u Crnoj Gori koji ima takve mogućnosti“, kazao je direktor Regionalnog centra **Vesko Mijajlović**.

Dekan Fakulteta za sport, doc. dr **Duško Bjelica**, kazao je da je Regionalni centar jedan od prvih sa kojim je fakultet uspostavio saradnju.

Roniocima su nastavu iz sportskog treninga i fiziologije plivanja održali dr **Jovica Petković** i dr **Dragan Krivokapić**, koji su kasnije, sa dr **Sašenkom Čeranićem**, procjenjivali funkcionalnu dijagnostiku. Sa roniocima iz Bijele bili su profesori iz Slovenije **Franc Klemenčić**, iz Hrvatske **Dragan Laković**, i dr hiperbarične medicine, ljekar ronilaca **Miodrag Vilotijević**.

Sv.M.